

Dysbetalipoproteinemia

นพ.ภาณุวัฒน์ พลัง

พญ.อัษฎารัตน์ บุญเกิด

ศ.ดร.นพ.วีรพันธุ์ ไชวิฑูรกิจ

Dysbetalipoproteinemia (DBL) หรือ *Type III hyperlipoproteinemia, remnant disease* เป็นภาวะความผิดปกติของไขมันในเลือด ลักษณะเด่นของภาวะนี้ คือการมีระดับ cholesterol (TC) และ triglyceride (TG) สูง โดยสัมพันธ์กับความเสี่ยงสูงต่อการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือด (atherosclerotic cardiovascular disease; ASCVD)

Pathophysiology

กลไกการเกิดโรคเกิดจาก การสะสมของ intermediate-density lipoproteins (IDL) ซึ่งเป็น remnants ของ very-low-density lipoproteins (VLDL) ที่ถูกสลายไขมันไม่สมบูรณ์ตามปกติ ซึ่ง IDL เหล่านี้จะค้างอยู่ในกระแสเลือด ทำให้ระดับไขมันโดยรวมสูงขึ้น ขณะที่ low-density lipoprotein cholesterol (LDL-C) มักลดลง สาเหตุหลักของความผิดปกตินี้คือ การมี gene APOE ชนิด homozygous $\epsilon 2/\epsilon 2$ ซึ่งสร้าง apolipoprotein E2 ที่มีความสามารถในการจับ receptor ลดลง ทำให้กระบวนการกำจัด remnants จากกระแสเลือดช้าลง อย่างไรก็ตาม การมียีนดังกล่าวเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอให้เกิดโรค จำเป็นต้องมีปัจจัยร่วมจากภายนอก เช่น ภาวะอ้วน เบาหวาน ภาวะ hypothyroidism หรือการใช้ฮอร์โมนเอสโตรเจน ซึ่งกระตุ้นให้เกิดการสะสมของ remnants มากขึ้นจนก่อให้เกิด DBL

Clinical Presentation

ผู้ป่วยมักเริ่มมีอาการในวัยผู้ใหญ่ ลักษณะทางคลินิกที่พบได้จำเพาะคือ palmar crease xanthomas และ tuberous xanthomas บริเวณข้อศอก เข่า หรือก้น การตรวจทางห้องปฏิบัติการพบระดับ TC และ TG สูงพอ ๆ กัน และ LDL-C มีความไม่สอดคล้องกันระหว่าง Direct LDL กับ Calculated LDL เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนระหว่าง VLDL และ TG มากกว่า 1:5 ทำให้ไม่สามารถใช้สูตรคำนวณจากสมการ Friedewald equation และการมีภาวะ DBL เพิ่มความเสี่ยงต่อ โรคหลอดเลือดหัวใจและโรคหลอดเลือดส่วนปลายแบบก่อนวัยอันควร (premature ASCVD and PAD) ซึ่งถือเป็นลักษณะสำคัญทางคลินิกของโรคนี้

Molecular Genetics

โรคนี้ส่วนใหญ่ถ่ายทอดทางพันธุกรรมแบบ autosomal recessive โดยเกิดจากความผิดปกติของ APOE gene ทั้ง 2 alleles (homozygous)

ในคนทั่วไปพบมี apo E alleles ได้ 3 แบบ คือ apo E2, E3 และ E4 โดย alleles ที่พบได้บ่อยที่สุดคือ apo E3 (80%) ตามด้วย apo E4 (10-15%) และ apo E2 (5-10%) โดย apo E2 เกิดจากการแทนที่ของกรดอะมิโนที่ตำแหน่ง 176 จาก arginine เป็น cysteine และ apo E4 เกิดจากการแทนที่ของกรดอะมิโนที่ตำแหน่ง 130 จาก cysteine เป็น arginine

Apo E2 สามารถจับกับ LDL receptor และ LDL receptor- related protein 1 (LRP1) ได้น้อยกว่า apo E3 และ apo E4 ทำให้มีการค้างของ chylomicron remnant และ VLDL remnant

Management

แนวทางการรักษา DBL ใกล้เคียงกับการรักษาโรค Familial combined hyperlipidemia โดยเริ่มจากการปรับพฤติกรรมและควบคุมปัจจัยเสี่ยงทั่วไปร่วมกัน เช่น การควบคุมอาหาร การออกกำลังกาย การลดน้ำหนัก และการควบคุมโรคร่วมอย่างเบาหวานหรือความดันโลหิตสูง ยาหลักที่ใช้คือ statin ซึ่งให้ผลดีทั้งต่อระดับ cholesterol และ triglyceride หากระดับ TG ยังสูงอยู่ อาจพิจารณาใช้ fibrate ในกรณีมี hypertriglyceridemia รุนแรง สำหรับผู้ป่วยที่ไม่ตอบสนองเพียงพอ อาจพิจารณาใช้ยา PCSK9 inhibitors ร่วมได้

References

1. Khovidhunkit W. Dysbetalipoproteinemia (Type 3 Hyperlipoproteinemia). Endotext, 2025 Jan 13.
2. Berberich AJ, Hegele RA, Dysbetalipoproteinemia: Focus on a Neglected Lipid Disorder, The Journal of Clinical Endocrinology & Metabolism, Volume 110, Issue 10, October 2025, Pages e3528–e3529.

3. Paquette M, Trinder M, Guay SP, Brunham LR, Baass A. Predictors of Cardiovascular Disease in Individuals With Dysbetalipoproteinemia: A Prospective Study in the UK Biobank. *J Clin Endocrinol Metab.* 2025;110(6):e1959-e1965.
4. Boot CS, Luvai A, Neely RDG. The clinical and laboratory investigation of dysbetalipoproteinemia. *Crit Rev Clin Lab Sci.* 2020;57(7):458-469.